Број 120 У Новом Саду, у суботу 4. (17.) јуна 1911. Година XLVI.

»Застава« излази сваки дан дванаћ, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Појединн јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Појединн јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Краљевски комесар — забринут је.

Јуче, у петак, дошао је краљевски комесар у седницу нашег српског народног црквеног сабора и изјавио је, да је забринут.

Саборски одбор изјавио је на сабору, у очи Спасова, дакле пре 16 дана, да за сада нема предуслова за дозиђивање наше народне црквене автономије. То значи, да овај сабор неће преустројавати уредбе, јер није време.

Цео је сабор ово усвојио. Противници зато, јер су неспособни да раде. Радикали су пристали на то стога, што већина посланика овога сабора није законито изабрана. Овај сабор није законито ни састављен и посланици таквога сабора немају права да раде у име народа. Осим тога било би излишно радити, јер се може унапред знати, да данашња влада не би ништа потврдила, што би било корисно по народ, него би могла само унети нова зла у тај рад. Било би дакле излишно сипати воду у решето.

Сабор је дакле још пре 16 дана једногласно изјавио, да *неће* сад да дозиђива автономију. То је краљевски комесар знао и морао је знати. А то је било још другог дана у свима новинама. Па ако га је то ражалило, и ако је баш хтео ту своју жалост да саопшти сабору, чудо живо, да то пре учинио није. Зашто је так данас и баш данас дошао да саопшти сабору, како је тужан у срцу своме и да посаветује сабор, да се сложи, па да се сложи и са владикама и приступи уређењу автономије.

Он није отворено претио, али у његовој поруци има претње. Казао је: Сабор је сазван да ради на дозиђивању автономије, а он неће то да ради. Краљевски комесар му саветује шта да ради, а ако сабор не послуша, зна шта га чека и кад се не каже. Одгодиће сабор, или ће га распустити.

Но како то, да је краљевски комесар чекао с овом завијеном претњом 16 дана? И шта вреди говорити о уређивању автономије данас, кад сабору и онако истиче време од 6 недеља. Саборске седнице биће још сутра, у суботу, па онда иду ће недеље има још 6 седница, и онда је крај. Јер краљевски комесар зна, да већина не мисли искати, да се седнице продуже. Већина и онако моли бога да је ко спасе и од ових 7 седница, од којих не може побећи.

Краљевски комесар зна и то, да тих 7 седница једва ће бити довољне да се пречисте рачуни, што их је сабор почео пречишћавати. Не може се сад то оставити на страну недовршено, па отпочети друго што. То не би дозволила ни радикална странка.

Ми не можемо знати сигурно, шта је још на души краљевског комесара, али се досећамо да ту има неких сплетака, чак и иза леђа краљевског комесара. И кад то кажемо, тешко да се варамо.

Овај сабор није могао ничег корисног урадити. Та није било ништа као што треба ни приправљено за дозиђивање автономије. То су сви знали, па и влада. Па зашто је сазван овај сабор? Сазван је зато, да умекша радикале. Има неко ко је овако мислио: Самосталцима гори под ногама. Они пропадају у народу, и једини им је спас, да на овом сабору изруче клевете против радикала. Радикалима неће то бити мило, јер ма шта радили, и ма шта доказали неће им самосталци никад признати да имају право. Остаће дакле ипак нека сумња. И зато су ти неки очекивали, да ће радикали бити мешки и замолити владу, да распусти овај сабор.

У томе су се преварили. Нису се радикали поплашили од пустих клеветника и њихове бестидности. Да су хтели осујетити рад сабора, могли су то сами учинити, није им требала влада. Радикали су једва дочекали да се на сабору суоче с тим клеветама. И они су не само нашли доказе и доказали, да су те клевете лажне, они траже и суд, да се то на суду докаже. Штавише, радикали су скупили доказе, необориме доказе, да је и заменик краљевског комесара Паја Јовановић одељни предстојник министарства лажно известио министар-председника и да је лакомислено, неправедно и лажно оклеветао поједине чланове саборског одбора као министарски изасланик. Он је то учинио лане док је био у друштву са самосталцима, лане, док влада није самосталце ударила ногом. Радикали су јавно рекли у сабору да је извештај Паје Јовановића лажан, јер има у њему неистинитих чињеница, и сад чекају да онај клеветнички извештај ревизионог одбора дође на расправљање у сабору. Ми и данас кажемо: Има још 7 дана времена. На среду с тим лажним извештајем! Сабор је решио, да за 14 дана треба ту ствар изнети пред сабор, а тај рок сад истиче! Дакле на среду с њом.

Краљевски комесар увидеће и сам, да је ово ствар која се тиче части појединих посланика и да се та ствар мора рашчистати. Зато не можемо да схватимо зашто да се скрене рад сабора на другу страну. У интересу државног угледа не можемо да верујемо, да ће краљевски комесар задржати рад сабора баш у оном часу, кад треба да се докаже: Је ли некадањи министарски изасланик а данашњи заменик краљевског комесара Паја Јовановић шиљао лане своме министру неистините, лажне, клеветничке извештаје или не?!

Нека је ма како тешко краљевском комесару, да његов колега и заменик изађе на свет као лакомислени састављач лажних извештаја, он тек неће хтети да препречи то тиме, што ће зауставити рад сабора пре времена. Ако извести свог министра о томе шта се догодило, ако извести и краља, краљ на сигурно неће заштитити никога у таквим пословима.

Нама изгледа да су око ове ствари биле неке нове сплетке, да су чињена и опет нека лажна саопштења у Пешти, а краљевски комесар Ђула Рохоњи био је и сам жртва тих интрига, те је добио упутство, да треба да пожури законодавни рад.

Но и опет велимо: ако он извести на меродавном месту ону несретну ствар Паје Јовановића, сабору ће бити дозвољено да сврши бар тај посао, јер се преустројство наше автономије и онако не може извести у 7 седница, него може бити у 7 пута по седам седница.

Нека се у овом сабору расчисти кужан зрак, па је доста. А тај треба да се рашчисти. То захтева интерес наше автономије, а то захтева и интерес државе Каква је то автономија и каква је то држава, у којој би могао министарски изасланик да шаље некажњено лажне извештаје, па да после тај исти министарски изасланик буде заменик краљевског комесара на нашем народном црквеном сабору?!

Краљевски комесар у сабору.

Краљевски комесар тражио је данас од нашег српског народног црквеног сабора да се споразуме, па да се споразуме и с владикама и онда да приступи раду.

Лепо је споразумети се! Али ако се не може да споразуме н. пр. с владикама, јерархијом шта онда? Зар онда нема автономије? У целом свету постоји начело већине. Где нема споразума, има гласања, па буде по већини.

Светозар Прибичевић је први у нашем сабору тражио да мора бити споразума, иначе се радити не може. Те сад речи слушасмо и од краљевског комесара. Но ма ко их рекао, оне нису исправне, противе се начелима уставности и автономије.

Толико бележимо укратко, а вратићемо се још на ону ствар.

Бан према Србима.

„Српски Гласник“ пише: „Српски народ у краљевини Хрватској и Славонији стоји у сразмјеру према Хрватима као 1:3, плаћа више од трећине пореза, па ипак ми нисмо ни из далека заступани као што би то одговарало нашој бројној и пореској снази. Шта то све значи? Значи да се српски народ нема чему надати од данашње владе бана Томашића и да ми морамо употребити сва легална средства парламентарне борбе, да се оштро опремо овом шиканирању и запостављању Срба. Зар није увреда за српски народ, кад бан предлаже преко времена унапређење једног Акуртија? Зар није директно изазивање, кад потчињени органи прогоне дра Хинковића, који се у толикој мјери заузео за праведну ствар Срба „велеиздајника“?... И зашто је то требало бану Томашићу, који се увијек приказивао као велики пријатељ српскога народа? Је ли он то урадио, да се додвори франковцима, с којима још увијек кокетира? Или му је ово требало да се препоручи свом вођи и господару Куену и Бечу, који су увијек газили крвљу освештана права српскога народа? Шта је требало Томашићу да ангажује свог човјека у српском народно-црквеном сабору, да овај као изјеститељ самосталске „већине“ подгрије све клевете и подле инсинуације против српске народне радикалне странке, и тиме почини атентат на нашу аутономију? Зашто је Куеновац Думча то исто урадио? Једини одговор на ова два питања јесте: да самосталцима допусти да упропасте нашу српску аутономију.

Српска народна радикална странка, као једина српска опозициона странка, окупиће под свој узвишени барјак све оне честите Србе, којима је на срцу напредак српскога народа и повешће одлучну борбу против оних, који газе његова права, који га вријеђају и запостављају — једнако као и против оних политичких дешператера, којима је једини програм: да дођу до власти и дневнице.“

Одговор српског народа на самосталска насиља.

Познато је, каквим се све насиљима и незаконитошћу служили самосталци, алмажани и подрепаши, да се дочепају већине у српском народном црквеном сабору. Да би очували ту своју незаконити и насилничку већину, да би што јаче потиснули српску народну радикалну странку, ту једину у истину народну странку и чувара народних права, и на самом сабору починили су низ незаконитости и насиља, а из дана у дан просипају хрпе лажи и клевета против радикала. Но хвала свести народној, ни лажи, ни клевете, ни насиља, ни не-

законитости не помажу тим бедницима. Народ српски их је прозрео и — презрео. То најбоље показују и доказују накнадни избори за српски народни црквени сабор.

Многе мандате радикалних посланика незаконито је уништила незаконитошћу, насиљем и с помоћу владином створена саборска већина. А ево како одговара српски народ на та насиља самосталско-алмажанско-подрепашка. У Новом Саду, у Карловцима, у ердевичком срезу народ поново бира радикалне кандидате. У велико-сент-миклушком срезу народ на избору засведочава, да је уз радикалну странку и само владика Летић преко свога изасланика насиљем и незаконитошћу ствара тобожњу већину алмажанском кандидату. У Вршцу и у модошком срезу на место умрлих радикалних посланика, народ и после просутих самосталско-подрепашких лажи и клевета, једногласно и једнодушно поново бира радикале за посланике.

Саборска већина је насилнички уништила и мандате посланика мокринског среза ма да су радикали изабрани за посланике већином од преко 50 гласова, што значи: да су добили већину од преко 25 хиљада душа у том срезу. Саборска већина наредила је, да се пре поновног посланичког избора имају поново обавити и избори изборника у неким местима. Ти избори изборника већ су обављени. И у Мокрину, у Карлову, у Бочару, па у Беодри с огромном већином су изабрани радикални изборници. Тако је радикалним посланичким кандидатима поново осигурана већина од преко 50 и више гласова.

Тако гласи ето одговор српског народа на насиља, безакоња, лажи и клевете оних бедника, што се називају самостали, алмажани, подрепаши, клеветници и неваљалци. — Евала свесном народу.

Победа српске народне радикалне странке.

Пишу нам из Чуруга: Јављамо вам, да је код нас обављен избор једне трећине црквених скупштинара. Борба је била велика. Поп Вакула и Берић служили се равним смицалицама, да створе већину подрепашима. Све смицалице и насиља не помогоше тим подрепашким вулумџарима. Народ је цакнуо их, као што су и заслужили. Крај све подрепашке пресије радикална листа је добила 64 гласа већине. Живели радикали!

Арбанашки устанак.

Преко Београда стигао је извештај, да су Арбанаси потиснули Етхем пашину војску са свију позиција. Етхем паша тражио је помоћи од Торгут паше. Број арбанашких усташа сваким даном је све већи. — Преко Цетиња пак стиже извештај, да арбанашко племе Шаља хоће да нападне Скадар, у коме нема посаде. У среду у вече напали су усташи турску војску, која је претрпела знатних губитака. И Миридити се спремају, да нападну Скадар. Тургут паша брзојавно је тражио помоћи. — Из Цариграда јављају, како је турска влада дознала, да је неки талијански брод укријумчарио у Арбанију велику количину оружја и муниције. Турска влада је послала две торпедњаче, да крстаре дуж арбанашких обала.

Бора у Трсту.

Већ од неколико дана бесни бора у Трсту, али је ноћу између среде и четвртка била на врхунцу. После поноћи претворила се бора у страховити оркан, који је у граду кидао кровове, а на мору у луци бацао велике бродове као чуниће. Барке пак, привезане дебелим ланцима, откидао је и гонио на отворено море. Када је свануло у четвртак, онда се тек видела сва страховита рушевина и русвај, што их је починила бора. Два велика Лојдова брода знатно су оштећена, а и остали су бродови, који мање који више настрадали. Таласи су преплавили сву обалу на којој се истоварује и доспели су чак Пијаце Гранде. Један већи паробод је пот нуо, али се момчадија још за време спасла. На једној једрењачи вихор је откинуо катарку, те је ова убила капетана. На том броду страдало је више мрнара. Једну грчку барку однео је вихор на отворено море и тамо је разбио. На њој је било 12 мрнара, који се сви подавили. Једну пак рибарску велику барку са 40 рибара затекао је вихор на отвореном мору. Држи се, да је свих 40 рибара пропало У Трсту је досад море избацило на обалу 20 лешина, али се држи да се утопило преко 50 људи.

Демонстрације у Загребу.

„Загребачки Дневник“ донео је у духовскоме броју један чланак, у коме се говори неповољно о Кватернику, кога много цени и поштује хрватска странка права. Чланак је пао баш у време прослављања успомене Анте Старчевића, осниваоца те странке и стога је у правашкој ђачкој омладини завладало било велико огорчење. Правашка ђачка омладина одржала је збор на свеучилишту и осудила је писање „Загребачког Дневника“. По свршеном збору ђаци праваши упуте се уредништву „Загребачког Дневника“, а некима пође за руком да се кроз полицаје до њега и пробију и разбију један прозор, вичући: „Доле Аустрија“ и „Апцуг аустријски генерали!“ Управник полиције у место да умирује, раздражио духове, наредивши да се хапсе сви без разлике. Одмах је ухапшено онолико студената колико је било и полицајца. Ђаци се вратили на свеучилиште и још бурније демонстровали, одакле су се разишли један по један пошто је полицаја забрањивала свако груписање. У вече су се домонстрације поновиле уз учешће грађанства, а ред је успостављен тек касно у ноћ.

Брзојави „Застави“.

Стигли 4. јуна.

Опет индемнитет.

Будимпешта. Министарски савет угарске владе решио је, да поново тражи од сабора индемнитет, да не би наступео екслекс, јер прорачунска расправа неће бити довршена до краја овог месеца.

Бан у Будимпешти.

Будимпешта. Хрватско-славонски бан Томашић саветовао се са министром-председником о положају у Хрватској и Славонији, нарочито пак о стварима што су у вези са прорачуном за Хрватску и Славонију. Када се у угарском сабору поведе апроприциона расправа, хрватско-славонски заступници ће поново изнети оне захтеве, о којима се угарска влада није још изјаснила.

Угарски сабор.

Будимпешта. После говора Полоњија, Хока и Преслија завршена је опћа расправа о прорачуну министарства просвете. У завршној речи говорио је Јован Молнар и тражио католичку автономију.

Избори у Аустрији.

Беч. У 164 среза има да се обаве ужи избори. Социјалисте ће помагати немачке либерале.

Бора у Трсту.

Трст. Бора је начинила штете око осам милиона круна.

Колера у Млетцима.

Млетци (Венеција). У Млетцима се за последњих 15 дана разболело 175 особа од колере, од којих је 45 умрло.

Српски народни црквени сабор.

(Телефонски извештај.)

Карловци, 3. јунија

Данашња седница трајала до 5½ сати после подне. На почетку седнице дошао је краљевски комесар и изјавио, да му је врло жао, што сабор неће да приступи коначном уређењу автономије, а сабор је баш ради тога сазват, Стога позива сабор, да се сложи и споразуме с јерархијом али да чува верска начела и јерархијска права (дакле да се покори синоду и клерикалцима). Самосталци су, кад је стишао комесар, протестовали, што је комесар говорио мађарски (лане су били задовољни и кад је мађарски говорио). Др. Жарко Миладиновић изјавио је, да радикали сматрају српски текст аутентичним. Решено је, да се комесаров говор штампа. Потпредседник Пелеш наредио, да се карловачки угледни грађанин полицајно уклони из саборнице. Радикали протестују против тог насиља и излазе из дворнице за то време. После тога говорили су о извештају саборског одбора др. Миливој Бабић, др. Жарко Миладиновић и Мита Клицин па су побили наводе Буда Будисављевића. Васа Муачевић, Ђока Тапавица и Радослав Марковић говорили су за предлог Буда Будисављевића. У седници од суботе наставиће се расправа о извештају саборског одбора; затим ће се расправљати о извештају школског савета, предлози одбора за предлоге и петиције.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

БАНКАРСКА КОМИСИОНАРНА РАДЊА

набавља зајмове на амортизацију и хипотеку под најповољнијим условима **од 10 65 год. по најмер нијој камати**, брзо и тачно. **Провизија се плаћа кад се зајам спроведе**

Имадем на продају више хиљада јутара прве класе земље у Банату и Бачкој на отплату.

Посредује разне продаје и купове поседа и кућа.

Светозар М Косовац.

452 17—104 Нови Сад.

Лицитацијона објава.

У недељу 5. (18.) јунија о. г. у 2 сата после подне биће у писарници српске православне црквене општине вршачке јавна дражба, на којој ће се издавати столарски рад за св. николајевску (саборну) цркву вршачку. Исти је рад прорачуњен са 2621 кр. Прорачун и остали услови могу се видети у писарници црквене општине сваког дана до подне.

Председништво
срп. прав. црквене општине
887 1—1 вршачке.

Кућа на продају.

Своју кућу у Руми на главној улици постојећу, продајем из слободне руке. Купци нека се обрате сопственику у жељезничкој улици.

Матија Валетић
885 1—1 Рума.

ЗА СВОЈУ
БЕРБЕРСКУ РАДЊУ
потребујем једног доброг помоћника који ступити у радњу може одмах.

Ђура Мајски.
884 1—3 Земун.

ВИНА
400 ХЕКТИ СРЕМСКА
из сопствених винограда имам
НА ПРОДАЈУ
и то стара црна 8 год. стара ризлинга од 5 год. стара, и друга бела и шиљера по умереној цени. Мустре не шаљем.

Тодор Ранин
886 1—15 Каменица (Срем.)

За своју кабаничарску радњу
потребујем
2 кабаничарска момка
који су добри радници, уз добру повишену плату
У радњу могу ступити одмах.

Светозар Личина
853 3—6 Шид (Срем).

ЈЕДИНО КАО СРПСКА
ПРИПОЗНАТА ГОСТИОНИЦА
у Будимпешти
због другог предузећа,
ПРОДАЈЕ СЕ
из слободне руке.
За ближа извешћа обратити се на власника 876 3—3

Павла Бугарског
VII. Budapest Sip ntcza 18

ГУМА ЗА КАЛАМЉЕЊЕ
најбоља **патент, лајпцишка,** најлакша па зато и најјефтинија гума 10.000 пантљичица на 1 килу, 1 кила 25·— круна.

Standard гума, 9600 комада на килу, К 22·—

Плави камен најбољи, на буре К 62·50.

Кристал азурин, најбоље средство за прскање, 1 пакла 80 филера, довољно на 100 литара воде.

Рафија најбоља, по 76 филера.

Шаљемо жељезницом или поштом поузећем.

Петровић и Пантић
782 7—8 Вршац.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.